

УДК 81'25: 811.111'373.46: 355.01: 355.3

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/87-3-34>

Наталія РОМАНЕНКО,

orcid.org/0000-0003-3450-4752

кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри філології та перекладу

Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу
(Івано-Франківськ, Україна) nataliia.romanenko@iung.edu.ua

Ольга ЯНИШИН,

orcid.org/0000-0003-2539-7406

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри філології та перекладу

Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу
(Івано-Франківськ, Україна) olha.yanyshyn@iung.edu.ua

Наталія БАБАК,

orcid.org/0009-0000-2597-2429

студентка II курсу магістратури

Інституту гуманітарної підготовки та державного управління
Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу
(Івано-Франківськ, Україна) babakkenat@gmail.com

ГАЛУЗЕВА ТЕРМІНОЛОГІЯ В АНГЛОМОВНОМУ ВІЙСЬКОВОМУ ДИСКУРСІ: ЛІНГВОПЕРЕКЛАДОЗНАВЧИЙ АНАЛІЗ (НА МАТЕРІАЛІ КОМУНІКАЦІЇ ПІДРОЗДІЛІВ СИЛ СПЕЦІАЛЬНИХ ОПЕРАЦІЙ)

Стаття присвячена лінгвоперекладознавчому аналізу англomовної військової термінології, що функціонує в комунікативному просторі підрозділів Сил спеціальних операцій. Актуальність дослідження зумовлена процесами мілітаризації українського суспільства на фоні російсько-української війни, поширенням військових термінів у політико-дипломатичному, медійному та повсякденному дискурсах, а також інтенсифікацією міжнародної військової співпраці.

Метою дослідження є з'ясування структурно-семантичних особливостей термінології спецпризначенців та виявлення ефективних стратегій відтворення військових термінів українською мовою.

У ході дослідження було проведено класифікацію термінів за ступенем спеціалізації (загальновійськові, вузькоспеціалізовані та міждисциплінарні), а також здійснено тематичну класифікацію кожної з трьох груп військових термінів за видами діяльності військовослужбовців Сил спеціальних операцій. Здійснено структурний аналіз військової термінології, який виявив домінування у формальному військовому дискурсі складених дво- та трикомпонентних одиниць, а також термінів-аббревіатур.

Перекладознавчий аналіз виявив пряму залежність між будовою термінологічної одиниці та вибором оптимальної перекладацької стратегії. Для двокомпонентних і трикомпонентних одиниць найефективнішими способами є калькування, граматична трансформація перестановки та комплексні трансформації перестановки та додавання елементів, що забезпечують адекватність відтворення семантичного та синтаксичного наповнення. Прості терміни переважно перекладаються шляхом використання словникових еквівалентів. Переклад військових термінів-аббревіатур здійснюється шляхом застосування повної форми компонентів словосполучення у цільовій мові. Досліджено особливості перекладу термінів-метафор, для яких характерними є деметафоризація та експлікація у цільовій мові.

У висновку статті підкреслюється, що адекватність перекладу військової термінології залежить від комплексного підходу, який враховує специфіку термінів за структурою та функціональним навантаженням. Також пропонується продовжити дослідження усного варіанту дискурсу Сил спеціальних операцій для аналізу субстандартних (жаргонних та сленгових) засобів комунікації та з'ясування підходів до їх перекладу.

Ключові слова: галузева термінологія, військовий дискурс, сили спеціальних операцій, лінгвоперекладознавчий аналіз.

Nataliia ROMANENKO,

orcid.org/0000-0003-3450-4752

*Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Philology, Interpreting and Translation
Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas
(Ivano-Frankivsk, Ukraine) nataliia.romanenko@nung.edu.ua*

Olha YANYSHYN,

orcid.org/0000-0003-2539-7406

*Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Philology, Interpreting and Translation
Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas
(Ivano-Frankivsk, Ukraine) olha.yanyshyn@nung.edu.ua*

Nataliia BABAK,

orcid.org/0009-0000-2597-2429

*2nd year master's student
Institute of Humanitarian Training and Public Administration
of Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas
(Ivano-Frankivsk, Ukraine) babakkenat@gmail.com*

SPECIALIZED TERMINOLOGY IN ENGLISH MILITARY DISCOURSE: A LINGUO-TRANSLATION ANALYSIS (BASED ON COMMUNICATION OF SPECIAL OPERATIONS FORCES UNITS)

This article focuses on the linguo-translation analysis of English military terminology functioning in the communication of Special Operations Forces units. The topicality of the study is determined by the militarization processes in Ukrainian society which have been caused by the Russian-Ukrainian war, the proliferation of military terms in political-diplomatic, media, and everyday discourses, and the intensification of international military cooperation.

The aim of this research is to clarify the structural and semantic features of special forces terminology and to identify effective strategies for rendering military terms into Ukrainian.

In the course of the study, the authors classify terms into military general, highly specialized, and interdisciplinary according to the degree of specialization. Each group of military terms is classified further into thematic groups according to the activities of Special Operations Forces. Structural analysis of military terminology reveals the dominance of compound two- and three-component units, as well as abbreviated terms, in formal military discourse.

The translation analysis reveals the direct correlation between the structure of a terminological unit and the choice of the optimal translation strategy. For two- and three-component units, the most effective methods are calque, grammatical permutation transformation, and complex transformations involving permutation and the addition of elements, which ensure adequate reproduction of semantic and syntactic content. Simple terms are primarily translated by using dictionary equivalents. Military abbreviated terms are translated by using the full form of the phrase components. The authors analyse the peculiarities of rendering metaphorical terms and highlight the processes of demetaphorization and explication.

In conclusion, the article emphasizes that the adequacy of military terminology translation depends on a comprehensive approach that considers the specific structure and functional load of the terms. It is also proposed to continue research into the oral variant of Special Operations Forces discourse to analyze substandard means of communication (jargon and slang) and to ascertain approaches to their translation.

Key words: *specialized terminology, military discourse, special operations forces, linguo-translation analysis.*

Постановка проблеми. Розв'язання російсько-української війни запустило у середині українського суспільства процеси милітаризації та посилює зовнішню міжнародну військову співпрацю. Як наслідок, в останнє десятиліття військова термінологія, вийшовши поза межі своєї галузі, почала масово циркулювати у медійному, політичному, економічному, дипломатичному дискурсах, а також у повсякденному спілкуванні пересічних громадян. Одночасно стрімко зростає кількість військових перекладів, здійснення яких передбачає активне використання

військової термінології, урахування її потенційної багатозначності та залежності від контексту. Відтак, усе це актуалізувало наукове вивчення як військової термінології, так і військового перекладу, точність та адекватність якого стає критично важливим завданням, від якого залежать питання національної безпеки, координування дій та виконання бойових операцій, отримання міжнародної воєнно-політичної та воєнно-дипломатичної підтримки, стратегічне та тактичне планування, військово-технічна та військово-технологічна допомога.

Аналіз досліджень. Дослідженнями військового дискурсу та військової термінології в Україні займається значна кількість науковців, серед яких Т. Сукаленко, С. Шпетна з'ясували принципи внутрішньої організації та особливості військового дискурсу; Ю. Лукіяничук розробила тематичну класифікацію воєнних термінів відповідно до видів та родів Збройних Сил. Серед чисельних досліджень української військової термінології варто вказати монографії Л. Туровської, яка вивчала генезу та історичний розвиток українських військових термінів, та І. Литовченко, яка займається дослідженням динамічних процесів у військовій лексиці української мови. Англomовний військовий дискурс та військова лексика стали об'єктами наукового вивчення Д. Василенка, В. Погонєць та інших науковців.

Засадничі аспекти теорії військового перекладу як галузі перекладознавства були детально розроблені В. Балабіним у межах докторського дослідження. Прикладні питання військового перекладу розглядалися багатьма українськими науковцями на базі різних мовних пар (англо-української, франко-української, іспано-української, німецько-української). Найчисельнішими є дослідження англо-українського військового перекладу, серед яких С. Янчук дослідив особливості перекладу військових документів місії ООН та НАТО, О. Ковтун – способи перекладу військової лексики документів НАТО, В. Коновалова, Н. Лутай – особливості військового галузевого перекладу.

Метадодатки. Метацього дослідження – з'ясувати структурно-семантичні особливості англomовної термінології Сил спеціальних операцій (ССО), визначити способи її відтворення засобами української мови та встановити залежність вибору перекладацької стратегії від будови терміну.

Оскільки у період дії воєнного стану більшість сфер військової комунікації в Україні є засекреченими, то найдоступнішим джерелом для наукового дослідження військового дискурсу (включно з термінологією та її перекладом) є спеціалізована навчальна військова література, зокрема посібники для різних військових професій та родів військ. Матеріалом цього дослідження слугували військовий навчальний посібник *Ranger Handbook: Not For The Weak or Fainthearted by US Army. Fort Benning, Georgia: United States Army Infantry School, 2000. 326 p.* та його український переклад *Посібник рейнджера. Не для слабких чи легкодушних. Київ: Наш формат. 2023. 480 с.*

Виклад основного матеріалу. «Військовий дискурс – це специфічний тип мовленнєвої діяльності, пов'язаний із військовими справами

та збройними конфліктами й характеризується використанням спеціальної лексики, термінології, фразеології, а також певних стилістичних прийомів та мовних засобів, що мають свою власну мовну парадигму» (Сукаленко, Шпетна, 2023: 98). Військовий дискурс передає інформацію в контексті військових дій, стратегічних операцій, з метою внутрішнього управління військовими структурами (Бурбело, 2022). «Військовий дискурс», – зазначає В. Балабін, – «це різновид дискурсу, що об'єктивується у сфері діяльності збройних сил навколо концептів «війна», «військо», «озброєння»» (Балабін, 2020: 523).

В межах військового дискурсу багато дослідників виділяють формальний та неформальний рівень. Формальний військовий дискурс представлений в контексті офіційної військової комунікації (у офіційних промовах, для планування та оцінки військових операцій та бойових ситуацій, а також у оперативно-тактичних документах (накази, зведення, звіти, інструкції, офіційні листи, доповідні записки, таблиці для переговорів, шифри, коди, таблиці позивних тощо). «Формальний військовий дискурс характеризується вживанням вузькоспеціальної та міжгалузевої термінології» (Погонєць, 2019а: 68). Для нього характерна чіткість, точність, логічність, емоційна безбарвність («сухість» стилю викладу), наявність аббревіатур та скорочень. (Виняток, проте, становлять військово-політичні та військово-пропагандистські промови. Комунікативною метою цих промов є піднесення бойового духу військ, зміцнення патріотизму, мобілізація чи формування певних суспільних настроїв, саме тому для таких промов притаманні значна емоційність та схильність до розлогості викладу).

Неформальний військовий дискурс базується на щоденному спілкуванні військовослужбовців. Неформальний військовий дискурс представлений розмовною лексикою, яка включає як літературні, так і нелітературні елементи, а також фразеологізмами, серед яких є жаргонні та технічні терміни.

Ключовою лінгвістичною рисою військового дискурсу є наявність значної кількості термінологічних одиниць. «Військовий термін – це слово, словосполучення або скорочення, що позначає предмет, явище, процес у сфері діяльності збройних сил за ознаками номінативності, репрезентативності, однозначності, унормованості, семантико-стилістичної нейтральності й інваріантності...» (Балабін, 2020: 525). Таким чином, військові терміни – це мовні одиниці, що номінують поняття (категорії) військової галузі, приміром види оперативно-тактичної діяльності, озброєння, військової техніки,

амуніції, фортифікацій, а також різні аспекти війни та оборони, елементи внутрішньої організації армій, військову ієрархію тощо.

Аналіз формальної писемної комунікації військовослужбовців Сил спеціальних операцій за ступенем спеціалізації термінів виявив наявність загальновійськових, вузькоспеціалізованих та міждисциплінарних термінологічних одиниць. Оскільки термінів у військовому дискурсі Сил спеціальних операцій є значна кількість, їх було об'єднано у тематичні групи.

Загальновійськові терміни представлені кількома тематичними групами, серед яких *troop-leading procedures* (порядок управління військами), *fire support* (вогнева підтримка), *movement* (пересування), *patrols* (патрулювання), *battle drills* (бойові навички) тощо.

Вузькоспеціалізовані терміни пов'язані з особливими функціями спецпризначенців. Сили спеціальних операцій (ССО) армій різних країн призначені, головним чином, для проведення операцій у тилу ворога (розвідки, засідок, диверсій для знищення логістичних ланцюгів, формування агентурних мереж тощо), хоча спецпризначенці можуть брати участь у прямих бойових діях, контр-терористичній діяльності, миротворчих місіях, рятуванні заручників. Тому у військовій терміносистемі Сили спеціальних операцій (ССО) можна виділити кілька тематичних груп вузькоспеціалізованих термінів: *waterborne operations* (амфібійні операції), *pickup zone operations* (десантно-штурмові операції), *survival* (виживання), *traps and snares* (пастки і капкани), *shelters* (укриття), *demolitions* (нідривні роботи), *urban operations* (бойові дії в місті).

Міждисциплінарні терміни комунікації військовослужбовців Сил спеціальних операцій можна поєднати у такі тематичні групи, як *first aid* – надання першої допомоги, оскільки ці термінологічні одиниці вживаються у військовій та медичній фахових мовах, а також *military mountaineering* – гірська підготовка, яка містить термінологію спільну для альпінізму та військової справи.

За будовою значна частина термінології спецпризначенців є термінами-словосполученнями, які складаються з двох та трьох компонентів, наприклад, *buddy teams* – «бойові двійки», *high ground* – висока позиція, *stream crossing* – подолання/форсування водних перешкод, *supply drop* – скидання припасів, *sniper position* – снайперська позиція, *combat operations* – зона бойового зіткнення, *engagement area* – зона ураження, *cover operations* – таємні операції, *tactical advantage* – тактична перевага, *short count* – короткий роз-

рахунок, *long count* – довгий розрахунок, *counter-sniper operation* – операція протидії снайперам, *night vision goggles* – окуляри нічного бачення, *blackout road march* – марш у темряві, *search and extract mission* – завдання пошуку та евакуації.

Другою за чисельністю групою є прості терміни, які складаються з одного слова, приміром: *ambush* – засідка, *coxwain* – стерновий, *formation* – бойовий порядок (побудови), *file* – колона, *wedge* – клин, *reconnaissance* – розвідка, *survival* – виживання, *breach* – прорив, *evasion* – ухилення, *bunker* – бункер, *deployment* – розгортання.

Найменшою за кількістю є група термінів-комполітів, утворених шляхом словоскладання, приміром *mouseholing* – пробивання отворів у стінах, *minefield* – мінне поле.

Характерною особливістю військового дискурсу є наявність аббревіатур, що забезпечують стислість, чіткість та секретність інформації, оскільки саме аббревіатури унеможливають розуміння змісту військової документації для пересічних реципієнтів, які не належать до військової професії. Терміносистема Сил спеціальних операцій містить значну кількість термінів-аббревіатур.

У переважній більшості такі терміни є літерними аббревіатурами, що складаються з трьох компонентів, наприклад: *HLS* – зона посадки гелікоптерів, *SOP* – стандартні операційні процедури, *IED* – саморобний вибуховий пристрій, *QRF* – сили швидкого реагування. Домінування трикомпонентних ініціальних термінів-аббревіатур пов'язане із переважанням саме трикомпонентних термінів-словосполучень в офіційному дискурсі військовослужбовців Сил спеціальних операцій. Чисельність літерних термінів-аббревіатур з іншою кількістю компонентів (*METT-TC* – завдання, ворог, місцевість і погодні умови) або з цифровим значенням (*AN/PRC-126* – *AN/PRC-126*) є незначною.

У терміносистемі Сил спеціальних операцій зустрічаються складові терміни-аббревіатури, утворені з початкових складів кожного елемента словосполучення (*OPORD* – бойовий наказ, *MEDEVAC* – медична евакуація, *FRAGO* – бойове розпорядження), однак їх кількість також незначна.

Спорадично зустрічаються випадки усічення (*recon by fire* – розвідка боєм, *high-risk recon mission* – розвідка з високим ризиком, *advanced recon techniques* – розширені техніки розвідки, *long-range recon patrol* – далекі розвідувальні патрулі). У всіх термінах-словосполученнях таким усіченим компонентом є *recon* від *reconnaissance* – розвідка.

Серед галузевих термінів спецпризначенців можна виділити незначну частину термінів-метафор (когнітивних метафор), приміром *booby traps* – міна-пастка, *buddy teams* – бойові двійки, *engagement area* – зона ураження, *cover operations* – таємні операції. За будовою, у більшості випадків, це бінарні (двочленні) словосполучення, які складаються з ядра та залежного елемента. З двох компонентів термінологічної метафори лише один є метафоричним (асоціативним). У всіх проаналізованих термінах це є залежний елемент, в той час як ядро когнітивної метафори-словосполучення є неметафоричним.

Метафоричні терміни-композиції є рідкісним явищем, приміром *mouseholing* – пробивання отворів у стінах. Вони складаються з двох частин і утворені для асоціативного номінування певного виду діяльності.

Аналіз способів відтворення англійської галузевої термінології Сил спеціальних операцій засобами української мови доводить, що спосіб перекладу термінологічних одиниць значною мірою залежить від їх будови. Так, ключовим способом перекладу двокомпонентних термінів є калькування, приміром *night vision* – нічне бачення, *rapid deployment* – швидке розгортання, *reconnaissance mission* – розвідувальне завдання, *backup team* – резервна команда. Калькування може застосовуватися стосовно тільки одного з компонентів складного терміна, наприклад *tactical withdrawal* – тактичний відступ, *sniper team* – снайперська команда. Використання прямих словникових відповідників та повне відтворення внутрішньої структури вихідного терміну дозволяє досягнути максимальної точності при перекладі військового дискурсу.

Важливим інструментом адекватного перекладу двокомпонентних термінів-словосполучень є граматичні перекладацькі трансформації. Найпродуктивнішою з них є трансформація перестановки, наприклад *escape route* – маршрут втечі, *supply drop* – скидання припасів, *escape plan* – план втечі, *ambush tactic* – тактика засідки. Перестановка може доповнюватися іншою граматичною трансформацією – трансформацією додавання, приміром *air support* – підтримка з повітря, *assault position* – позиція для штурму, *river crossing* – перехід через річку, *combat ready* – готовий до бою. Елементом, що додається у всіх випадках є прийменники. Комплексний підхід у перекладі галузевої термінології дозволяє не лише повною мірою відтворити зміст повідомлення, але й максимально наблизити структуру відтвореного терміну до синтаксичних норм цільової мови.

Лексичні перекладацькі трансформації у перекладі двокомпонентних термінів-словосполучень застосовуються вкрай рідко. Приміром, для відтворення терміну *stream crossing* було застосовано лексичну трансформацію контекстуальної заміни *подолання/форсування водних перешкод*. Це доповнило денотат «перетин струмка/річки» конотативним значенням про складність та небезпечність процесу переходу, який передбачає застосування серйозних зусиль, а також впровадило ідею різноманітності водних об'єктів (річки, потічки, струмки, канали, озера, болота тощо).

До двокомпонентних термінів-словосполучень належать терміни-метафори. Перекладацькій аналіз англійських термінологічних метафор виявив той факт, що метафорична складова термінів вихідної мови зникає у цільовій мові. Відбувається стилістична трансформація, у результаті якої образний елемент словосполучення чи увесь двокомпонентний термін перекладаються неметафорично. Для перекладу когнітивної метафори найчастіше застосовується лексична трансформація контекстуальної заміни тобто загальний елемент терміну відтворюється еквівалентно, а метафоричний – шляхом добору неметафоричного варіантного відповідника (*high ground* – висока позиція, *engagement area* – зона ураження, *cover operations* – таємні операції). Зрідка під час перекладу метафоричних термінів-словосполучень для досягнення еквівалентності змісту застосовуються лексична трансформація цілісного перетворення, яка полягає в повній зміні вихідного терміну у цільовій мові (*buddy teams* – бойові двійки), або описовий переклад (*booby traps* – міна-пастка з вибухівкою).

Подібно до стратегій відтворення англійських двокомпонентних термінів-словосполучень ключовими способами перекладу трикомпонентних військових термінів є калькування та граматична трансформація перестановки. Однак у випадку перекладу трикомпонентних термінів калькування за продуктивністю поступається місцем граматичній трансформації перестановки: *bridge construction* – будівництво мотузкового мосту, *explosive ordnance disposal* – знешкодження вибухових пристроїв, *secure perimeter setup* – організація безпечного периметра, *combat surveillance system* – бойова система спостереження, *search and rescue operation* – операції пошуку і порятунку, *explosive breaching technique* – техніка вибухового пропиху, *covert entry tactic* – тактика прихованого проникнення. Зменшення активності застосування калькування на користь перекладацької трансформації перестановки є закономірним явищем. Воно

пояснюється необхідністю дотримуватися норм сполучуваності слів в українській мові: послідовний покомпонентний переклад громіздких термінів може призводити до порушення синтаксису цільової мови і вимагає перестановки елементів в українському термінологічному словосполученні.

Калькування як спосіб перекладу трикомпонентних військових термінів займає друге місце за частотністю застосування. Перевагою цього способу є збереження структури вихідного термінологічного словосполучення у цільовій мові (*emergency air evacuation* – екстрена повітряна евакуація, *tactical rescue operation* – тактичні рятувальні операції, *emergency tactical response* – екстрена тактична реакція, *urban reconnaissance operation* – міська розвідувальні операції).

Однак існують випадки, коли калькування застосовується лише для перекладу одного з компонентів термінологічного словосполучення, а інші – відтворюються відмінними способами. Приміром, у перекладі терміну *close air support* – безпосередня авіаційна підтримка компоненти перекладено послідовно, однак калькування застосовано лише для третьої складової *support* – підтримка, в той час як елемент *close* перекодується контекстуальним відповідником *безпосередня*, а елемент *air* шляхом конкретизації *авіаційна*. Це дозволяє стверджувати, що переклад трикомпонентних військових термінів здійснюється шляхом застосування комплексного підходу.

Варіанти комплексних трансформацій у перекладі трикомпонентних військових термінів є різноманітні. Це 1) поєднання граматичних трансформацій перестановки та додавання (*high-altitude rescue mission* – рятувальні операції на великій висоті); 2) комплексна граматична трансформація перестановки та роз'яснення аббревіатури (*counter-IED operation* – операція з протидії саморобним вибуховим пристроям); 3) комплексна граматична трансформація перестановки, додавання та опущення (*low-visibility recon operation* – розвідка в умовах низької видимості), де вилучено компонент *operation*, але додано вираз *в умовах*. Використання комбінованих (комплексних) підходів до перекладу трикомпонентних термінів є третьою за чисельністю застосувань перекладацькою стратегією.

Найпродуктивнішим способом відтворення простих військових термінів є еквівалентний переклад. Він полягає у використанні готових словникових відповідників у цільовій мові, що дозволяє найточніше перекодувати значення термінів, приміром *ambush* – засідка, *reconnaissance* – розвідка, *belay* – страхівка, *surveillance* – спостереження,

observation – спостереження/ ближня розвідка, *interception* – перехоплення, *clearance* – зачистка, *snare* – пастка.

Іншим видом перекладу простих термінів є різні види транскодування, однак вони застосовується вкрай рідко, приміром *camouflage* – камуфляж (адаптивне транскрибування), *maneuver* – маневр, *attack* – атака (адаптивне транслітерування), *bunker* – бункер (транслітерування).

Переклад простих військових термінів здійснюється із урахуванням ситуативного контексту, тому для перекодування термінологічної одиниці у цільовій мові можуть використовуватися декілька варіативних відповідників. Так, однокомпонентний термін *assault* може бути відтворено словниковими відповідниками *штурм*, *атака*, а також контекстуальними відповідниками *прорив оборони* чи *напад*, які мають інші конотативні значення.

Переклад термінів-комполітів відбувається шляхом калькування (*minefield* – мінне поле) або експлікації (*mouseholing* – пробивання отворів у стінах). Останній термін-комполіт є метафорою, яка сформувалася на базі асоціативних паралелей зовнішнього вигляду мишачої нори та пробитих отворів у стіні. Проте, під час перекодування українською мовою відбувається деметафоризація та декомпресія.

Використання численних термінів-аббревіатур різного виду є типовою рисою військового дискурсу, зокрема і військовослужбовців Сил спеціальних операцій. Сучасне перекладознавство розробило кілька способів перекладу термінів-аббревіатур, серед яких виділяють переклад відповідним скороченням, переклад відповідною повною формою слова або словосполучення, транскодування, трансплантація, створення нового українського скорочення, описово. В межах цього дослідження найпродуктивнішим способом відтворення термінологічних аббревіатур (ініціальних та складових) є переклад відповідною повною формою словосполучення. Він передбачає застосування у цільовій мові повного терміна, що відповідає терміну, аббревіатура якого перекладається, наприклад *HLS* (від *helicopter landing zone*) – зона посадки гелікоптерів, *SOP* (від *standard operating procedure*) – стандартні операційні процедури, *IED* (від *improvised explosive device*) – саморобний вибуховий пристрій, *QRF* (від *quick reaction force*) – сили швидкого реагування; *OPORD* (від *operation order*) – бойовий наказ, *MEDEVAC* (від *medical evacuation*) – медична евакуація, *FRAGO* (від *fragmentary order*) – бойове розпорядження.

Вибір способу перекладу аббревіатури був зумовлений характером матеріалу дослідження. Перекладацький аналіз здійснювався на базі навчального

посібника, головною комунікативною функцією якого є передача знань та бойового досвіду. Відтак, перекодування англійських військових аббревіатур у повні українські терміни-словосполучення забезпечило максимальну доступність навчальної інформації для реципієнтів.

У випадку наявності понад трьох букв в англійському терміні-аббревіатурі під час перекладу відповідною повною формою деякі компоненти словосполучення можуть опускатися. Зокрема, термін-аббревіатура *METT-TC* містить шість компонентів (М – mission (своє завдання), Е – enemy (противник), Т – terrain and weather/місцевість та погода, Т – troops and support available/наявність сил і засобів та необхідного забезпечення, Т – time available/наявність часу, С – civil considerations/вплив цивільного населення), однак у цільовій мові з метою економії відтворено лише перші чотири елементи (*METT-TC* – завдання, ворог, місцевість і погодні умови).

Слід однак зазначити, щодо у перекладі термінів-аббревіатур трапляються поодинокі випадки застосування трансплантації, яке полягає в запозиченні аббревіатури в оригінальному вигляді. Прикладом цього способу є відтворення аббревіатури з числовим компонентом, яка використовується для номінації військової рації AN/PRC-126. У цільовій (українській) мові аббревіатура залишається незмінною (AN/PRC-126).

Висновки. Отже, галузева військова термінологія є основою дискурсу підрозділів Сил спеціальних операцій. Вона містить загальновійськові, вузькоспеціалізовані та міждисциплінарні терміни, які об'єднуються у тематичні групи за видами діяльності спецпризначенців. За структурою найчисельнішою групою терміносистеми дискурсу Сил спеціальних операцій є складені дво- та трикомпонентні термінологічні одиниці. Продуктивність способу перекладу термінології залежить від її структури. Відтворення дво- та трикомпонентних термінів здійснюється, передусім, шляхом калькування, використання граматичної трансформації перестановки та комплексної граматичної трансформації перестановки та додавання. Найпоширенішим способом відтворення однокомпонентних термінів є еквівалентний переклад. Терміни-аббревіатури перекладено повним відповідником, однак цей підхід зумовлено специфікою джерела дослідження.

У подальших дослідженнях англійської галузевої військової термінології дискурсу спецпризначенців перспективним видається розроблення розлогішої тематичної класифікації термінологічних одиниць. Слід також продовжити вивчення усного варіанту дискурсу Сил спеціальних операцій, що передбачає аналіз субстандартної (жаргонної та сленгової) лексики та вивчення способів її перекладу українською мовою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Балабін В. Теоретичні засади військового перекладу: дис. ... д-ра філ. наук: 10.02.16. Київ, 2020. 609 с.
2. Бурбело В. Сучасні концепції дискурсу та лінгвопрагматичні засади дискурсології. *Вісник Київського національного університету ім. Т. Г. Шевченка. Серія : Іноземна філологія*. Київ, 2022. Вип. 32/33. С. 79–84.
3. Василенко Д. Військова лексика англійської мови ХХ–початку ХХІ століття. Горлівка : Вид-во ГДПІМ, 2009. 220 с.
4. Ковтун О. Відтворення англomовної військової лексики українською мовою (на матеріалі документів НАТО). *Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія «Філологія»*. 2014. Т. 17. № 2. С. 77–85.
5. Колесникова М. О. «Військова термінологія : стан, проблеми та перспективи досліджень». *Журнал «Мовознавство»*, 2020. № 5. С. 23–33.
6. Коновалова В., Лутай Н. Лексико-семантичні особливості військового галузевого перекладу. *Лінгвістичні дослідження*. 2013. Вип. 36. С. 273–277.
7. Литовченко І. Динамічні процеси у військовій лексиці української мови (назви зброї, амуніції, споруд): монографія. Кривий Ріг : Вид. Р. А. Козлов, 2016. 206 с.
8. Лукіяничук Ю. Способи класифікації військових термінів. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія: Філологічна. 2017. Вип. 66. С. 65–67.
9. Погонєць В. Особливості англomовного військового дискурсу. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Філологія»*. 2019а. № 39. Том 2. С. 67–70.
10. Погонєць В. Поповнення військової лексики та фразеології англійської мови: лінгвальний та соціолінгвальний параметри: автореф. дис. ... канд. філ. наук: 10.02.04. Запоріжжя, 2019b. 22 с.
11. Сукаленко Т., Шпетна С. Функціонування військового дискурсу в сучасному комунікативному просторі. *Acta Paedagogica Volyniensis*. Луцьк: Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2023. № 1. С. 96–102.
12. Туровська Л. Військові звання та посади в Україні : історико-генетичний аспект вивчення української військової термінології. Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005. 160 с.
13. Учебна бригада рейнджерів. Підручник рейнджера (SH 21-76). Переклад під редакцією піхотної школи Армії США. Форт Беннінг, Джорджія, січень 2000.
14. Янчук С. Особливості перекладу англomовної військової документації миротворчих місій ООН та НАТО. Київ: Логос, 2013. 220 с.

15. United States Army Infantry School. Ranger Handbook (SH 21-76). Fort Benning, Georgia: United States Army Infantry School, January 2000.

REFERENCES

1. Balabin V. (2020). Teoretychni zasady viiskoho perekladu [Theoretical foundations of military translation] dys. ... d-ra fil. nauk: 10.02.16. Kyiv, 609 [in Ukrainian].
2. Burbelo V. (2022). Suchasni kontseptsii dyskursu ta linhvoprahmatychni zasady dyskursolohii [Modern concepts of discourse and linguopragmatic principles of discourse studies]. Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu im. T. H. Shevchenka. Serii: Inozemna filolohiia, (32/33), 79–84. [in Ukrainian].
3. Vasylenko D. (2009). Viiskova leksyka anhliiskoi movy XX–pochatku XXI stolittia [Military vocabulary of the English language in the XX– early XXI centuries]. HDPIIM Publishing House. [in Ukrainian].
4. Kovtun O. (2014). Vidtvorennia anhliiskoi viiskovoi leksyky ukrainskoiu movoiu (na materialy dokumentiv NATO) [Reproduction of English military vocabulary in Ukrainian (based on NATO documents)]. Visnyk Kyivskoho natsionalnoho linhvistychnoho universytetu. Serii «Filolohiia», 17(2), 77–85. [in Ukrainian].
5. Kolesnykova M. (2020). Viiskova terminolohiia: stan, problemy ta perspektyvy doslidzhen [Military terminology: State, problems, and prospects of research]. Movoznavstvo, (5), 23–33. [in Ukrainian].
6. Kononova V., Lutai N. (2013). Leksyko-semantychni osoblyvosti viiskovoho haluzevoho perekladu [Lexico-semantic features of military specialized translation]. Linhvistychni doslidzhennia, (36), 273–277. [in Ukrainian].
7. Lytovchenko I. (2016). Dynamichni protsesy u viiskovii leksytsii ukrainskoi movy (nazvy zbroi, amunitsii, sporud): monohrafiia [Dynamic processes in the military vocabulary of the Ukrainian language (names of weapons, ammunition, structures): Monograph]. Vyd. R. A. Kozlov. [in Ukrainian].
8. Lukiyanchuk Y. (2017). Sposoby klasyfikatsii viiskovykh terminiv [Methods of classification of military terms]. Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia». Serii: Filolohichna, (66), 65–67. [in Ukrainian].
9. Pohonets V. (2019a). Osoblyvosti anhlo-movnoho viiskovoho dyskursu [Peculiarities of English military discourse]. Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Serii «Filolohiia», 2(39), 67–70. - Scientific Bulletin of the International Humanitarian University. Series “Philology”. 2019a. № 39. Vol. 2. pp. 67–70. [in Ukrainian].
10. Pohonets V. (2019b). Popovnennia viiskovoi leksyky ta frazeolohii anhliiskoi movy: linhvalnyi ta sotsiolinhvalnyi parametry [Replenishment of military vocabulary and phraseology of the English language: Lingual and sociolinguistic parameters] (Candidate's thesis abstract). [in Ukrainian].
11. Sukalenko T., Shpetna S. (2023). Funktsiiuvannia viiskovoho dyskursu v suchasnomu komunikativnomu prostori [Functioning of military discourse in modern communicative space]. Acta Paedagogica Volyniensis, (1), 96–102. [in Ukrainian].
12. Turovska L. (2005). Viiskovi zvannia ta posady v Ukraini: istoryko-henetychnyi aspekt vyvchennia ukrainskoi viiskovoi terminolohii [Military ranks and positions in Ukraine: Historical and genetic aspect of studying Ukrainian military terminology]. Perun. [in Ukrainian].
13. Uchbova bryhada reindzheriv. (2000). Pidruchnyk reindzhera (SH 21-76) [Ranger Handbook (SH 21-76)] (Translated and edited by the U.S. Army Infantry School). [in Ukrainian].
14. Yanchuk S. (2013). Osoblyvosti perekladu anhlo-movnoi viiskovoi dokumentatsii myrotvorchykh misii OON ta NATO [Peculiarities of translation of English military documentation of UN and NATO peacekeeping missions]. Lohos. [in Ukrainian].
15. United States Army Infantry School. Ranger Handbook (SH 21-76). Fort Benning, Georgia: United States Army Infantry School, January 2000.